

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio quarta, Vtrum timor seruilis sit bonus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

numerus & sufficientia potest haberi hoc modo, sicut virtutes morales perficiunt vires appetitivas ad obediendum rationi, sic dona perficiunt hominem ad hoc ut prompte sequatur instinctum Spiritus sancti, & ideo in omnibus viribus hominis quae possunt esse plura principia malorum actuum ponuntur dona, scilicet in ratione & in via appetitiva, ratio autem dividitur in speculativam & practica non sicut in duas potentias sed in vnam distinctam solum per diversa officia, & in vtraque est considerare apprehensionem veritatis & iudicium de veritate apprehensa. ad apprehensionem ergo veritatis modo superhumano vel diuino perficitur speculativa ratio per donum intellectus, Practica vero per donum consilii, ad recte autem iudicandum perficitur speculativa ratio per sapientiam, practica vero per scientiam, virtus autem appetitiva in his quae sunt ad alterum, perficitur per donum pietatis. In his autem quae sunt hominis ad seipsum quantum ad passiones appetitus indigemus duplici perfectione, quia quaedam passiones appetitus retrahunt a bono ut timor periculorum & respectu harum perficimur modo superhumano per donum fortitudinis. Aliae vero passiones inclinant ad malum vel delectationes & concupiscentias carnales. Et contra istas perficimur per donum timoris, in timore enim Domini declinat omnis a malo Prouerb. 16.

Aliter vero a quibusdam accipitur distinctio praedictorum sic, Dona perficiunt hominem in vita tam speculatiua quam actiua. In speculatiua quidem per modum visus inspicit perficit donum intellectus, per modum vero gustus experientis perficit sapientia. In actiua vero vita quantum ad recessum a malo perficit donum timoris. Quantum autem ad operationem boni perficiunt quatuor alia dona, sed differenter, quia quoddam est bonum necessarium & respectu istius perficit scientia ut dirigens, pietas vero ut exequens. Aliud est bonum supererogationis, ad quod non omnes tenentur, & respectu talis boni perficit donum consilii per modum dirigentis, donum vero fortitudinis per modum exequentis.

AD primum arg. dicendum quod si dona sint idem quod virtutes, argumentum bene procederet, sed si dona sint quaedam habitus dati in adiutorium virtutum perficienda ad altioremodum operandi, non oportet quod sint tot dona quot virtutes, quia vnum donum sufficeret ad dirigendum, respectu plurium virtutum habentium ordinem inter se, sicut fides, spes, & charitas adinuicem ordinantur, & ad aliquid vnum tendunt: & ideo charitati & spei non oportet quod correspondeat aliquid aliud donum, quam illud quod correspondet fidei, & sic potest esse circa alias virtutes habentes inter se ordinem, propter hoc non oportet hoc modo multiplicari dona iuxta numerum virtutum.

AD secundum dicendum quod timor est aliquid perfectius virtute, accipiendum timorem pro dono: sic enim timor facit hominem subiectum Deo per reuerentiam, ut respiciat ab omni eo quod Deo displicet, & hoc fit perfectius per donum timoris, quam per quamcumque virtutem acquisitam.

QVÆSTIO TERTIA.

Utrum dona maneat in patria.

Theo. 1. 2. q. 83. ar. 6.

Tertio queritur, utrum dona maneat in patria. Et videtur quod sic, quia Christus fuit comprehensor verus, sed in Christo fuerunt dona, de ipso enim specialiter exponitur illud Esa. 11. Requiescet super eum Spiritus domini, &c. ergo similiter dona possunt esse in beatis.

Item dona sunt perfectiora virtutibus, sed aliquae virtutes remanebunt in patria, ergo fortiori ratione & dona.

IN contrarium arguitur, quia donum pietatis est ad compatendum proximo, donum autem timoris ad retrahendum a malo. Donum consilii ad consulendum in dubiis, sed in patria non erit compassio de miseria cuiuscumque, nec aliquis indigebit retractione a malo, nec erit aliqua dubitatio de aliquo agendo, ergo praedicta dona non erunt in patria.

RESPONSIO. Dicendum quod de donis possumus loqui dupliciter, scilicet quantum ad habitum, & quantum ad actum, si quantum ad habitum, sic omnia dona remanebunt in patria. Cuius ratio est, quia dona, ut praedi-

ctum est, sunt quaedam dispositiones secundum quas sumus bene mobiles ad instinctum Spiritus sancti, sed istud maxime erit in patria, ergo &c. Quod autem dispositiones tales sint in beatis patet, quia tanto mobile dicitur esse magis subiectum motori, quanto est magis dispositum ad sequendum impressionem eius, sed in patria beati erunt maxime subiecti Deo secundum illud quod habetur. 1. Corin. 15. Cum subiecta fuerint ei omnia, tunc ipse filius erit subiectus ei qui sibi subiecit omnia, ut fit Deus omnia in omnibus, ergo beati erunt maxime dispositi ad sequendum instinctum Spiritus sancti.

Si autem loquamur de donis quantum ad actum, sic dicendum quod consilium, fortitudo, pietas & timor non remanebunt in patria. Cuius ratio est duplex, prima quia nulla potentia potest in aliquem actum, nisi ad praesentiam obiecti, sed obiecta istorum donorum non erunt in patria sicut in arguendo tactum fuit, ergo nec actus istorum donorum. Secunda ratio est, quia praedicta dona perficiunt hominem in vita actiua, sed illa euacuabitur in patria, ergo & haec dona quantum ad actum. Alia vero dona quae perficiunt hominem in vita contemplatiua remanebunt non solum quantum ad habitum, sed etiam ad actum: cuius ratio est, quia illud donum quod dicitur perfectione, & non repugnat gloriae, & cuius obiectum manebit in patria, tale manebit in patria non solum quantum ad habitum, sed quo ad actum. Sed dona perficienda hominem in vita contemplatiua sunt huiusmodi, ergo &c.

AD primum argumentum dicendum quod non est simile de Christo & de beatis, quia Christus non solum fuit comprehensor, sed viator: & ideo in ipso potuerunt esse dona perficienda ipsum, non solum quantum ad vitam contemplatiuam, quae ad beatitudinem pertinet sed quo ad vitam actiuam in qua degunt viatores. Beati autem simpliciter erunt comprehensores, & nullo modo viatores: & ideo in ipsis non erunt dona perficienda in vita actiua, nisi quantum ad habitum, sed solum illa quae perficiunt in vita contemplatiua.

AD secundum patet ratio, solum enim probat quod omnia dona remanebunt quantum ad habitum, sicut & virtutes, non autem quantum ad actum, nisi illa tantum quae pertinent ad vitam contemplatiuam.

QVÆSTIO QVARTA.

Utrum timor seruilis sit bonus.

Theo. 2. 2. q. 19. ar. 4.

Quarto queritur de timore seruilis, utrum sit bonus. Et arguitur quod non, quia sicut Deus est propter seipsum amandus, ita est propter seipsum timendus: sed amor mercenarius quo quis amat Deum propter bona temporalia non est bonus, ergo timor seruilis quo deus propter poenam timetur, non est bonus.

Item cuius visus malus est, ipsum quoque malum est, sed visus timoris malus est, igitur &c. Minor probatur per glossam super illud Rom. 8. Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, quae dicit quod qui in timore facit aliquid & si bonum sit quod facit, non tamen bene facit.

IN contrarium arguitur, quia quod est a Spiritu sancto est bonum, sed timor seruilis est a Spiritu sancto, ergo est bonus. Minor probatur per glossam super illud idem, non accepistis, &c. quae dicit quod vnus est spiritus, qui facit duos timores, scilicet seruilem & castum.

RESPONSIO. Circa quaestionem istam dicendum sunt duo. Primum est, qualiter timor diuiditur in castum, seu filialem & inuicem, & seruilem. Secundum erit, an timor seruilis sit bonus.

QVANTVM ad primum dicendum est quod diuisio timoris in castum, inuicem & seruilem non accipitur omnino, secundum rationes formales obiectorum, sed accipitur secundum quod per ipsam aliquo modo ad Deum conuertitur, vel a Deo auertitur. Accipitur etiam hic timor non proprie solum & stricte, prout respicit malum difficile & arduum, sed large, prout respicit quodcumque malum, dato quod non sit difficile, nec arduum ad vincendum, & istud proprie loquendo pertinet ad odium magis quam ad timorem. Omne malum odibile est, sed non omne malum est timendum, sed solum illud quod cum

MM 3 difficul

difficultate vincitur: & sic malum culpæ secundum se pro-
prie non est timendum, quia est in potestate nostra, nõ est
enim peccatum nisi sit voluntarium, timeri potest tamen
non secundum se, sed propter occasiones adiunctas, quas
quandoque difficile est evitare, & quibus concurrentibus
difficile est culpam euadere: sic ergo accipiendo timorem
largè timor diuiditur hoc modo. Cum enim timor con-
sistat in fuga mali, & malum sit duplex, culpæ, scilicet &
pænæ, quidam timor consistit in fuga mali culpæ, & per
hunc timorem ad Deum conuertimur, & hic timor dicitur
castus vel filialis, filialis quidem prout comparatur ad
Deum, vt ad Patrem, secundum illud Rom. 8. Accepistis
spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba
Pater, castus verò secundum quòd Deus comparatur ad
animas nostras tanquam sponsus, secundum illud. 1. Cor. 11.
Respondi enim vos vni viro, &c.

6. Alius autè timor consistit in fuga mali pænæ. Pœna
autem est duplex, vna pro cuius vitiatione peccatū quan-
doque committitur, sicut sunt pænæ temporales, & per hunc
timorem homo à deo auertitur peccando, & dicitur mun-
dans & humanus, quo quis timet amittere bona exte-
riora, vel pati proprii corporis detrimentū, & ob hoc quan-
doque peccat: & licet altè rationis sint bona exteriora,
& bona temporalia, tamè quia eadè ratione homo à Deo
auertitur propter vtrumque timorem: ideo cadunt sub vno
& eodem mēbro timoris qui distinguitur, vt dictum est,
secundum quòd à Deo per ipsum auertimur, vel ad Deū con-
uertimur. Alia autem est pœna, pro cuius vitiatione nun-
quam fit peccatū, sed magis vitatur, sicut est pœna gehēnæ
quæ erit post hanc vitā, & per hunc timorē ad Deum con-
uertimur resiliēdo à peccato: & hanc pœnā respicit timor
seruilis, qui pro tanto seruilis dicitur, quia sicut aliquis di-
citur liberè facere illud quod facit spontanea voluntate,
ita dicitur facere aliquid seruiliter quando facit illud coa-
ctus violentia vel metu: propter quod vbi aliquis refugit
culpam metu pænæ dicitur hoc facere seruiliter. Ex quo
patet quòd iste timor dicitur seruilis ab effectu, inquan-
tum scilicet inclinè aliquem ad aliquid faciendum, vel
dimittendum: vnde seruilitas non inratur eius essentiam,
sed est denominatio ab effectu: si autem aliquis conuertitur
ad Deum propter vtrumque, scilicet timore culpæ &
pænæ, sic dicitur timor initialis.

7. Sed istud nõ videtur bene dictum quantum ad hoc quòd
immediatum obiectū timoris, prout hic diuiditur sit ma-
lum culpæ, quia timor diuiditur hic prout per ipsum con-
uertimur ad Deum, relinquēdo seu fugiēdo peccatū, vel
ab ipso auertimur cōmittēdo peccatum: & ideo peccare
vel peccatum fugere est actus timoris imperatus & nõ ab
ipso immediatè elicitur, propter quòd peccatum non est
immediatum obiectum actus eliciti à timore.

8. Vnde potest aliter dici, & melius, quòd obiectū timo-
ris est malū pænæ. Pœna autem est duplex, sicut dictū fuit,
vna pro cuius vitiatione peccatum cōmittitur, de qua dicitur
sufficiens præcedens opinio. Alia est pœna, pro cuius
vitiatione peccatum etiā vitatur: & hec est duplex, vna est
pœna dāni pro futuro seculo, quæ consistit in separatione
à Deo à visione & fruitione: & hanc respicit timor castus
seu filialis. Alia est pœna seruilis seu gehēnæ, quam res-
picit timor seruilis, prout bene dicit præcedens opinio. Si
autem aliquis fugiat peccatū propter vtramque dicitur
pœnarum, scilicet separationis à Deo & gehēnæ, sic est ti-
mor initialis: & sic non oportet ponere quòd malum cul-
pæ sit immediatum obiectum alicuius timoris.

9. Hoc supposito dicendum est de secundo quòd timor ser-
uilis quantum ad habitū, & quantum ad actū est bonus,
licet sit imperfectus. Quod patet sic, omnis actus qui ca-
dit super debitā materiam est bonus, nisi vitietur per ma-
lam circumstantiam ipsum informantem, sed actus timo-
ris seruilis cadit super debitam materiam, nec habet nec-
essario malam circumstantiā ipsum informantem: ergo
talis timor est bonus. Maior patet, quia bonitas actus est
ex solo obiecto & circumstantiis non quibuscumque, sed ex
informantibus actum. Mala enim circumstantia cōcomi-
tans actum, & ipsum non informantem non vitiat actū, vt si
quis extra charitatem existens dat elemosinam propter
Deum, actus iste non est malus, quāuis habeat malam cir-
cūstantiam concomitantē, scilicet caritatem charitatis.

Minor probatur, quia per timorem seruilis timetur pœ-
na gehēnæ, quæ verè est timenda, nec est necesse quòd hunc
timorem informantem aliqua mala circumstantia, pura defe-
ctus charitatis, quia habens charitatē potest timere hanc
pœnam, & propter hoc vitare culpā, quamuis nõ solum sit
autem solū vitetur culpa propter timorē huius pænæ, hoc
est, ex cōditione timētis, & non ex natura timoris, cum
talis timor quantum respicit suum obiectū proprium possit
esse cum charitate, & ad idē inclinare, scilicet ad vitios-
nem culpæ: non est ergo necesse quòd illa mala circumstantia
informet actum huius timoris: & hæc est minor: sequitur
ergo conclusio, Secundo patet idem sic, sicut se habet ins-
formitas ad fidem, sic seruilitas ad timorē, quia sicut ins-
formitas non est de essentia fidei, sed est circumstantia conco-
mitans. (Ex hoc enim dicitur fides informis, quia est in
non habente charitatē) sic seruilitas non est de essentia ti-
moris gehēnæ, sed est denominatio ab effectu (vt dictum
est) in quantum sic timens metu pænæ resilit à culpa: quæ
circūstantia nõ est mala, quamuis quandoque habeat ma-
lam circumstantiā adiunctam, scilicet caritatem charitatis,
& in eo qui solo metu pænæ refugit culpam, sed fides ins-
formis & actus eius non est malus, imò bonus, ergo simi-
liter timor seruilis & actus eius est bonus, cōtingit tamen
talem timorem esse inalem, quando timens vitare culpam
solum metu pænæ, aliis paratis culpam cōmittere: tunc
enim defectus charitatis est circumstantia non solum con-
comitans actum, sed ipsum informantem, ideo vitiat actum.
Quantumcumque autem in seruilis timor sit bonus, nõquam
tamè est perfectus, vt possit habere rationem virtutis vel
doni, quia proprium virtutis est agere propter amorem
boni, vel vitiationem turpis, & non solum propter vita-
tionem triftis, sed timor seruilis solum inclinatur ad fugien-
dum culpam, vel ad bene operandum propter vitiationem
pænæ, quæ triftis est, & non propter amorem boni, vel vi-
tationem turpis, quamuis ista necessario non excludat
quare talis timor non potest esse virtus vel donum, prout
donum est aliquid eminentius virtute.

10. AD primum arg. dicendum est quòd obiectū timo-
ris est malum quod fugitur: obiectum verò amoris est bo-
num. Et quia in Deo est inuenire summam bonitatem, quæ
non est ad alium ordinabilis, vt ad finem, ideo Deus est
propter seipsum diligendus, & diligere ipsum propter
aliud tanquam propter finem est peruersum, sed in Deo
non est aliquid malum, ab ipso tamen est malum pænæ,
& ideo propter se non est timendus, sed propter aliud, scilicet
propter pœnā. Propter quod non est simile de amore
mercenario, & de timore seruilis.

11. Ad secundum dicendum quòd ista glosa intelligen-
da est de eo qui facit aliquid timore seruilis, sic vt nõ amet
iustitiam, sed solum timeat pœnam: tunc enim timor ser-
uilis habet adiunctum defectum charitatis, tanquam cir-
cūstantiam non solum concomitantem, sed informantem
etiam. Propter quod tunc est malus: aliis autem non
oportet, vt visum est.

QUESTIO QUINTA. Quomodo differunt timor seruilis, initialis, & castus inter se.

Tho. 2. 2. q. 19. art. 8.

Q Vintò queritur de differentia prædictorum timo-
rum adinuicem. Et videtur quòd timor seruilis
non differt à timore casto secundum essentiam, quia sicut
se habet fides informis ad fidem formatam, sic se habet
(vt videtur) timor seruilis, qui est informis ad timorem
castum, qui est per charitatē formatus, sed fides informis
& formata est eadem fides per essentiam, ergo similiter ti-
mor seruilis & castus est idem timor per essentiam.

2. Item videtur quòd timor initialis & castus nõ diffe-
rant per essentiam, quia perfectum & imperfectum non
variant essentiam, sed timor castus & initialis differunt sic-
cut perfectum & imperfectum seu sicut remissum & inten-
sum, ergo non differunt per essentiam.

3. IN contrarium arguitur, quia idem non distinguitur
contra seipsum, sed isti timores distinguuntur ab inuicem
per Magistrum in litera, ergo non sunt idem, sed disti-
nguntur.